

KURBANOV Xurshidbek

tadqiqotchi

e-mail: pozilovich.uz@gmail.com

ORCID: 0009-0009-3478-5292

YOSHLAR ONGIDA MILLIY MADANIY MEROSNI RIVOJLANTIRISHGA MUNOSABAT (ijtimoiy-falsafiy tahlil)

Annotatsiya. Yoshlarni milliy madaniy merosimizga bo'lgan iliq munosabatini yanada rivojlantirish, qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, bu sohada ilmiy izlanishlarga yo'l ochish davlat siyosatida muhim o'rin egallab keldi. Chunki, yoshlarni milliy ruhda tarbiyalash, yuksak ma'naviyatli yoshlar qamrovini kengaytirish, ularni intellektual salohiyatini oshirish, insonparvarlik, vatanparvarlik hususiyatlarini shakllantirish dolzarb masala. Maqolada ushbu masalalarning ijtimoiy-falsafiy tahlili bayon etiladi.

Kalit so'zlar: yoshlar, madaniy meros, milliy maqom san'ati, kino san'ati, xalq amaliy san'ati, musiqa va raqs san'ati, baxshichilik san'ati, axborot-kutubxona xizmatlari.

ОТНОШЕНИЕ К РАЗВИТИЮ НАЦИОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В СОЗНАНИИ МОЛОДЕЖИ (социально-философский анализ)

Аннотация. Дальнейшее развитие, поддержка и поощрение теплого отношения молодежи к национальному культурному наследию, а также создание условий для научных исследований в этой области заняли важное место в государственной политике. Потому что остро стоит вопрос воспитания молодежи в национальном духе, расширения кругозора высококонравленной молодежи, повышения ее интеллектуального потенциала, формирования гуманистических и патриотических качеств. В статье представлен социально-философский анализ этих проблем.

Ключевые слова: молодежь, культурное наследие, национальное макомное искусство, киноискусство, народно-прикладное искусство, музыкально-танцевальное искусство, искусство бахши, информационно-библиотечное обслуживание.

ATTITUDE TOWARDS THE DEVELOPMENT OF NATIONAL CULTURAL HERITAGE IN THE CONSCIOUSNESS OF YOUTH (social and philosophical analysis)

Abstract. Further development, support and encouragement of the warm attitude of young people to the national cultural heritage, as well as the creation of conditions for scientific research in this area have taken an important place in state policy. Because the issue of educating young people in the national spirit, expanding the horizons of highly moral youth, increasing their intellectual potential, and forming humanistic and patriotic qualities is acute. The article presents a social and philosophical analysis of these problems.

Keys words: youth, cultural heritage, national maqom art, cinema, folk applied art, musical and dance art, bakhshi art, information and library services.

Kirish. Mustaqillik yillarida davlatning innovatsion siyosati natijasida yoshlarni milliy madaniy merosimizga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirish, bu sohada iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ilmiy izlanishlarga yo'l ochish borasida ijobiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Chunki, yoshlarni jahonga integratsiyalashuvining kuchayishi jarayonlarida ularda milliy ruh, milliy g'urur, milliy ma'naviyatni saqlab qolish, milliy o'zlikni anglashga bo'lgan munosabatni shakllantirish muhim hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot ishini bajarish davomida ilmiylik, mantiqiylik, analiz va sintez kabi usullardan foydalanildi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. X.Pulatov, D.Yusubov, A.Eshamonov, Z.Kadirova, D.Raximova, M.Melikova, T.Ismoilov kabi olimlar tomonidan yaratilgan tadqiqotlarda qishloq sharoitida tabiatni muhofaza qilish madaniyati, ekologik ongni shakllantirish, yosh kadrlarni madaniy dunyoqarashini o'stirish masalalari, yoshlar intellektual madaniyatini rivojlantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlarini tahlili amalga oshirilgan.

Tahlil va natijalar. Tarix silsilalarida toblangan, insonlar qalbidagi nolalarni o'zida aks ettirgan milliy maqom san'ati madaniy merosimizning ajralmas qismi hisoblanadi.

Maqom san'atining gultoji bo'lgan "Shashmaqom" YUNESKO tomonidan insoniyatning nomoddiy madaniy merosi sifatida e'tirof etilgani hamda uning Rerezentativ ro'yxatiga kiritilgani buning yaqqol tasdig'idir. Shuningdek, yurtimizda Yunus Rajabiy nomidagi Maqom ansambli, hududlarda maqom jamoalari, O'zbekiston davlat konservatoriyasida shu yo'nalishda maxsus kafedra faoliyat ko'rsatayotgani, sohaga oid ilmiy izlanishlar olib borilayotganini qayd etish lozim.

O'zbek maqom san'atini chuqur o'rganib, o'ziga xos ijro maktablari va an'analarni yangi bosqichda ravnaq toptirish, uning "oltin fondi"ni yaratish va boyitish, xalqaro nufuzini oshirish va keng targ'ib qilish maqsadida O'zbek milliy maqom san'ati markazi[1] faoliyatini tashkil etildi.

Shuningdek, yoshlar orasida kino san'atiga bee'tiborlar yo'q, ularning kunlik ehtiyojlariga aylangan. Shu bois ushbu san'at turini rivojlantirish maqsadida, "O'zbekiston Kinematografiya akademiyasi oliy ta'lim muassasasi,

“Respublika kinofondi” DUK negizida byudjet mablag‘lari hisobidan moliyalashtiriladigan “O‘zbekiston milliy kinofondi” davlat muassasasi, “O‘zbekfilm” DUK negizida xususiy kinokompaniyalarga film, multfilm va seriallar yaratish bo‘yicha xizmat ko‘rsatuvchi “O‘zbekfilm” kinokonserni DUK”[2] tashkil etildi.

1968–1997-yillar davomida O‘zbekistonda o‘tkazilib kelingan “Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarining Toshkent xalqaro kinofestivali” “Ipak yo‘li durdonasi” Toshkent xalqaro kinofestivali nomi bilan qayta tiklandi hamda 2021-yildan boshlab har yili sentyabr-oktyabr oylarida Toshkent shahrida [3] o‘tkazilishi an’anaga aylandi.

Xalq amaliy san’atining zardo‘zlik va zargarlik an’analarini rivojlantirish, ularning noyob namunalarini targ‘ib etish, shuningdek, ushbu yo‘nalishlarda o‘zaro tajriba almashish orqali xalqlar o‘rtasida do‘stlik va hamkorlik rishtalarini yanada mustahkamlash, madaniy-gumanitar aloqalarni kuchaytirish, avlodan-avlodga o‘tib kelayotgan kasbiy an’analar va hunarmandchilik maktablarini saqlash va qayta tiklash hamda mintaqaning turizm salohiyatini yanada oshirish maqsadida 2022-yildan boshlab har ikki yilda may oyida Buxoro shahrida

Xalqaro zardo‘zlik va zargarlik festivali hamda uning doirasida ilmiy-amaliy konferensiya, ko‘rik-tanlov, taqdimot va ko‘rgazmalar, teatrlashgan konsert-tomosha dasturlari, madaniy-ma’rifiy va targ‘ibot-tashviqot tadbirlari[4] o‘tkazildi.

Xalqimizning boy tarixi va madaniy merosini muhofaza qilish, ilmiy o‘rganish, targ‘ib qilish va boyitib borish borasida mamlakatimizda qator ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasining “Madaniy meros ob’ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida” hamda “Arxeologiya merosi ob’ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida”gi qonunlari qabul qilindi, Umumjahon madaniy va tabiiy merosni muhofaza qilish to‘g‘risida Konvensiya ratifikatsiya qilindi. Ushbu Konvensiya doirasida Xiva, Buxoro, Samarqand va Shahrisabz shaharlarining tarixiy markazlari YUNESKONing Umumjahon merosi ro‘yxatiga kiritildi. 2018–2023-yillarda moddiy madaniy va arxeologiya merosi ob’ektlarini muhofaza qilish, asrash, ilmiy tadqiq etish, targ‘ib qilish va ulardan foydalanishni tubdan takomillashtirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi loyihasini

ishlab chiqish bo'yicha respublika komissiyasi[5] tasdiqlandi.

Shuningdek, an'anaviy va akademik musiqa va raqs san'atini rivojlantirish, bu sohada yoshlarni iqtidorlarini namoyon etishlariga imkoniyat yaratish, qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ushbu san'at turlarini targ'ib qilish maqsadida O'zbekiston davlat filarmoniyasini akademik va xalq badiiy jamoalari direksiyalari, birlashmalari negizida Davlat filarmoniyasining Qoraqalpog'iston Respublikasidagi hamda viloyatlardagi hududiy bo'linmalari tashkil etildi.

Davlatning innovatsion siyosati natijasida madaniyat va san'at muassasalari faoliyatini rivojlantirish, sohada faoliyat ko'rsatayotgan fidoyitaqdirlash uchun O'zbekiston ijodkorlarini qo'llab-quvvatlash "Ilhom" jamoat fondi, O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi huzurida Madaniyat va san'atni rivojlantirish jamg'armasi, O'zbekiston kompozitorlari va bastakorlari uyushmasi, O'zbekiston davlat filarmoniyasi, O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutining Farg'ona mintaqaviy filiali tashkil etildi.

Mumtoz san'atni rivojlantirish, asrlar qa'ridan bizgacha yetib kelgan noyob namunalarni

yoshlarga yetkazish maqsadida islohotlar amalga oshirildi. Masalan, O'zbek milliy maqom san'ati markazi va muzeyi tashkil etildi. Har ikki yilda bir marta Xalqaro maqom san'ati anjumani hamda Xalqaro baxshichilik san'ati festivalining o'tkazilishi noyob merosimizning nufuzini jahon miqyosida oshirish yo'lida muhim amaliy qadam bo'ldi. Milliy ma'naviy qadriyatlarimizni e'zozlash, asrab-avaylash, rivojlantirish maqsadida "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi"[6] qabul qilindi.

Xalqning qadimiy tarixi, hayot tarzi, urf-odat, an'ana va marosimlarini, milliy o'zligini tarannum etuvchi baxshichilik san'ati asrlar qa'ridan kelayotgan sado singari insonni o'ziga beixtiyor jalb etadi. Bebaho merosimiz namunalaridan biri bo'lgan bu ko'hna san'at turidan yoshlarimizni bahramand qilish, milliy o'zligini anglashga, ruhiyatiga kuch bag'ishlashida, buyuk ishlarga qodir xalq vakili sifatida ilhom olishga va ezgu ishlarga chorlaydi. Ushbu san'at turi islohotlar natijasida rivojlandi. Masalan, "Alpomish" dostonining ming yilligi keng nishonlangani, Termiz shahrida bu ulug' badiiy obida sharafiga, Samarqand shahrida atoqli baxshilarimiz xotirasiga

bag'ishlangan yodgorlik majmualari bunyod etilgani, davlatimiz tomonidan "O'zbekiston Respublikasi xalq baxshisi" faxriy unvoni ta'sis qilinganini qayd etish lozim.

"Bugungi kunda Termiz shahrida baxshichilik maktabi, respublikamizdagi bolalar musiqa va san'at maktablarida folklor sinflari faoliyat ko'rsatmoqda. Yurtimizda ko'p tomlik "Qoraqalpoq folklori" to'plamlari chop etildi, 100 tomlik "O'zbek xalq ijodi yodgorliklari" majmuasi nashr etildi. Baxshishoirlar tomonidan ijro etilayotgan asarlarni yozib olish, ularni ilmiy o'rganish ishlari davom etmoqda. Yaqinda Termiz shahrida ilk bor o'tkazilgan Xalqaro baxshichilik san'ati festivali xalqaro miqyosdagi yirik madaniy hodisa sifatida keng e'tirof etilgani alohida e'tiborga loyiq. Yosh avlodni milliy o'zlikni anglash, Vatanga sadoqat, tarixiy merosga hurmat ruhida tarbiyalash maqsadida Termiz shahrida davlat muassasasi shaklida Respublika Baxshichilik san'ati markazini hamda uning huzurida yuridik shaxs maqomiga ega bo'lgan "Baxshichilik san'atini rivojlantirish jamg'armasi"[7] tashkil etildi.

Yoshlarni sifatli va mazmunli axborot bilan ta'minlash, milliy va jahon fundamental va zamonaviy bilimlardan bahramand bo'lishini

ta'minlashda axborot-kutubxona faoliyati katta o'rin tutadi. Aholiga axborot-kutubxona xizmatlari ko'rsatishning sifat jihatdan yangi tizimini yaratish, kutubxonalarda saqlanayotgan milliy madaniy merosni asrab-avaylash va boyitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish hisobiga axborot-kutubxona muassasalari faoliyatini tashkil etishni takomillashtirish borasida ilohotlar olib borildi.

2019–2024-yillarda O'zbekiston Respublikasi axborot-kutubxona sohasini rivojlantirish Konsepsiyasi respublika axborot-kutubxona sohasini rivojlantirishning maqsadlari, vazifalari, tamoyillari, ustuvor yo'nalishlari va mexanizmlarini belgilovchi qarashlarning yagona va bir butun tizimini o'zida aks ettiradi. Aholining axborotga bo'lgan talabini qondirish uchun mamlakatning yirik axborot-kutubxona muassasalari virtual ma'lumotlar xizmatidan faol foydalanmoqda, madaniy hordiq va ma'rifiy faoliyatni rivojlantirmoqda. 2019–2024-yillarda O'zbekiston Respublikasida axborot-kutubxona sohasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi[8] tasdiqlandi.

2021-yil 21-yanvarda O'zbekiston Respublikasining "Madaniy faoliyat va madaniyat

tashkilotlari to'g'risida"gi O'RQ-668-sonli qonuni[9] qabul qilindi. Ushbu qonun asosida yoshlarimizning madaniy ehtiyojlaridan kelib chiqib, ularga madaniy xizmatlarni amalga oshirilishini ta'minlash, yoshlarning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun shart-sharoitlar yaratish va ularni yaxshilash, yosh iste'dodlarni o'qitish, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish kabi davlatning bu sohadagi yo'nalishlari belgilangan. Shuningdek, yoshlar "madaniyat yutuqlaridan foydalanish va jamiyatning madaniy hayotida ishtirok etish, ijodiy jamoalar tarkibida yoki mustaqil ravishda, kasbiy yoki nokasbiy (havaskorlik) asosda ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish, o'z ehtiyojlariga, manfaatlari va qobiliyatiga (imkoniyatlariga) muvofiq madaniy faoliyat yo'nalishlarini erkin tanlash, qonunchilikda belgilangan tartibda madaniyat ob'ektlariga borish, Milliy muzey fondi tarkibiga kiritilgan muzey ashyolari va muzey kolleksiyalari, axborot-kutubxona muassasalari hamda axborot-kutubxona resurslari, shuningdek

arxiv hujjatlari bilan tanishishkabi huquqlarga egadirlar.

Xulosa va tarliflar. Milliy maqom san'ati o'zining qadimiy tarixi, teran falsafiy ildizlari, betakror badiiy uslubi va boy ijodiy an'analari bilan ma'naviy hayotimizda alohida muhim o'rin egallaydi. Quvonarlisi, yoshlarni maqom san'atiga qiziqishi kuchayib borayotganidir. Yoshlarni milliy qadimiy merosimizga bo'lgan iliq munosabatini yanada rivojlantirish, qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, bu sohada ilmiy izlanishlarga yo'l ochish davlat siyosatida muhim o'rin egallab keldi.

Kino san'ati yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda, intellektual salohiyatini oshirishda, ularda insonparvarlik, vatanparvarlik hususiyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Xalq amaliy san'ati asrlar davomida shakllanib, sayqal topib, milliy qadriyatlarimiz namunasi sifatida islohotlar davrida yanada boyib borayotgan san'at turidir. Ushbu sohani rivojlantirish, yoshlarni jalb qilgan holda yanada boyitib, kelajak avlodga meros qoldirish maqsadida katta islohotlar amalga oshirildi.

ADABIYOTLAR:

1. Ўзбек миллий мақом санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида. 17.11.2017 йилдаги ПҚ-3391-сон.
2. “Кинематография соҳасида давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш ҳамда соҳа вакилларининг ижодий фаолияти учун муносиб шароит яратиш тўғрисида”ги қарори. 2021 йил 13 март. ПҚ-5060-сон.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тошкент халқаро кинофестивалини қайта тиклаш ва ўтказиш тўғрисида”ги қарори. 2021 йил 16 июнь 17 июнда кучга кирди. ПҚ-5151-сон.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Халқаро зардўзлик ва заргарлик фестивалини ўтказиш тўғрисида”ги қарори. ПҚ-5098-сон.
5. Моддий маданий ва археология мероси объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланишни такомиллаштириш тўғрисида. 16.01.2018 йилдаги Ф-5181-сон.
6. Ўзбекистон Республикасида миллий маданиятни янада ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида. 28.11.2018 йилдаги ПҚ-4038-сон.
7. Бахшичилик санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида. 14.05.2019 йилдаги ПҚ-4320-сон.
8. Ўзбекистон Республикаси аҳолисига ахборот-кутубхона хизмати кўрсатишни янада такомиллаштириш тўғрисида. 07.06.2019 йилдаги ПҚ-4354-сон.
9. 2021 йил 21 январда Ўзбекистон Республикасининг “Маданий фаолият ва маданият ташкилотлари тўғрисида”ги ЎРҚ-668-сон.